

Albinas Plėšnys, VU

Tomistinis „reiškinių gelbėjimo“ principas. Jo kilmė ir reikšmė

Tomas Akvinietis perima Aristotelio pasiūlytą mokslų struktūrą, pagal abstrakcijos laipsnius suskirstydamas mokslus į tris grupes: pirmąją filosofiją arba teologiją, matematiką ir fiziką. Visų mokslų tikslas yra tiesa, tačiau ji pasiekama skirtingais metodais. Anot Tomo Akviniečio, kiekvieną dalyką galima apmąstyti dviem iš anksto priimtais būdais: pirma, siekiant pateikti tam tikro principo pakankamą įrodymą, kaip kad yra gamtos moksluose, kuriuose pasitelkiamas pakankamas įrodymas to, kad dangaus kūnai visada juda pastoviu greičiu. Mąstoma kitu būdu, kai nesiekama pateikti principo pakankamo įrodymo, bet parodoma, kaip likę reiškiniai dera su jau žinomais principais, kaip kad astronomijoje epiciklų ir ekvantų sistema laikoma žinoma, nes taip gali būti paaiškintas regimas dangaus kūnų judėjimas; tačiau ne dėl to, kad šitoks įrodymas būtų pakankamas, kadangi ir kokia nors kita teorija juos galėtų paaiškinti. Primename, kad, sekdamas Aristotelium, Tomas Akvinietis astronomiją laiko matematiniu mokslu.

Pierre Duhemas šią Tomo Akviniečio pastabą interpretavo kaip „reiškinių gelbėjimo“ principą. Duhemas teisingas, teigdamas, jog šis principas buvo svarbi prielaida, lėmusi gamtos mokslų formavimąsi, tačiau jis neanalizuoja, kuo remdamasis Tomas Akvinietis jį pasiūlo. Iš tikro Tomas Akvinietis remiasi prielaida, kad skirtingi mokslai siekia tiesos skirtingais būdais. Todėl vadinamasis „reiškinių gelbėjimo principas“ yra matematinių mokslų metodas. Apie šio principo reikšmę gamtos moksle ir bus kalbama pranešime.